

Palas, Karel

Bohemistika

In: *Slavica na Universitě J.E. Purkyně v Brně : (filologie, literární věda, historiografie, uměnovědy)*. Hejl, František (editor). Vyd. 1. V Brně: Universita J.E. Purkyně, 1973, pp. 73-81

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126827>

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

HISTORIE
SLOVANSKÉ
LITERÁRNÍ
VĚDY

Na filosofické fakultě

BOHEMISTIKA

1

Největší zásluhy o vybudování literárněvědné bohemistiky, organizačně soustředěné od začátku do semináře pro slovanskou filologii, měli prof. *Stanislav Souček* (1870–1935) a prof. *Arne Novák* (1880–1939) — oba byli jmenováni profesory r. 1920. Její vědecký a pedagogický profil v době meziválečné utvářel spolu s nimi prof. *Frank Wollman* (1888–1969, na brněnskou filosofickou fakultu přišel r. 1928) a později také prof. *Roman Jakobson* (* 1896, na brněnské filosofické fakultě působil od r. 1933). I když tematické a metodologické zaměření jejich vědecké činnosti bylo značně rozdílné, jsou v jejich pracích patrné některé společné rysy, na něž navazuje literárněvědné bádání na brněnské filosofické fakultě i v době poválečné a současné: je to zejména studium literatury v těsném sepětí se slovesností lidovou a pololidovou a zájem o problematiku české literatury na Moravě.

V oblasti studia starší literatury zaujímal čelné místo Stanislav Souček, který ztělesňoval tradice pozitivistické literární historie, spojené s filologickou erudicí. V analyticky zaměřených pracích zabýval se podnětně zvláště Tomášem ze Stítného a J. A. Komenským. Iniciátorské postavení v české literární historii mají jeho práce věnované pololidové literatuře a divadlu doby barokní (*Rakovnická vánoční hra*, 1929) a vztahům mezi literaturou a slovesností ústní; s nimi koresponduje badatelská činnost Franka Wollmana (první probíral lidovou slovesnost ve spojení s dějinami literatury v syntetické práci *Slovesnost Slovanů*, 1928) a zčásti Arna Nováka, který zařadil lidovou slovesnost do svých *Přehledných dějin literatury české* (1936–1939). Bádání o starší české literatuře zejména doby románské a gotické výrazným způsobem obohatily studie Romana Jakobsona.

Novočeskou literaturou se zabýval nejintenzivněji Arne Novák, který byl reprezentantem — nikoli ovšem jednostranným — duchovědně orientované literární historie. Jeho vynikající schopnosti syntetizační našly uplatnění — kromě řady monografií — v *Přehledných dějinách literatury české*: jsou to první zevrubné dějiny českého slovesného umění zpracovávající uceleně vývoj české literatury od období staroslověnské vzdělanosti až po živou přítomnost v širším kulturněhistorickém rámci a v evropském literárním kontextu i ve vztahu k vývoji ostatních oblastí umění; těžisko celého díla tvoří partie o literatuře novočeské, v nichž se projevil Novákův vyhraněný hodnotící postoj k látce.

Četné překlady Novákových syntetických prací rozšiřovaly informace o českém slovesném umění také v zahraničí. Značnou pozornost věnoval Arne Novák literatuře na Moravě (*Problémy moravské literatury*, 1922, stati o Františku Bartošovi, Františce Stránecké, Václavu Kosmákoví, Aloisu a Vilémovi Mrštíkovi, Josefu Chaloupkovi, Rudolfu Těsnohlídkovi aj.). Ke studiu české literatury v širším kontextu slovanském soustřeďoval se Frank Wollman (*Slovesnost Slovanů*, studie o Josefu Dobrovském, Janu Kollárovi aj.). Novočeskou literaturou se zabýval rovněž Stanislav Souček (ve studiích o K. J. Erbenovi, Boženě Němcové, Janu Nerudovi, Aloisu Jiráskovi a ve statích o literárním obrození na Moravě) a Roman Jakobson (studie o K. H. Máchovi, K. J. Erbenovi), který navíc udržoval těsné kontakty s meziválečnou uměleckou avant-

gardou (zvláště s Vítězslavem Nezvalem a Vladislavem Vančurou). S představiteli meziválečné kulturní levice mnohostranně spolupracoval průkopník marxistické literární vědy v Československu *Bedřich Václavek* (1897–1943), jehož dílo se však rozvíjelo mimo universitní půdu; politické překážky a události na konci třicátých let mu znemožnily přímé působení v brněnské filosofické fakultě (habilitoval se zde v r. 1939, jeho habilitace však nebyla úředně potvrzena; po druhé světové válce byl jmenován universitním profesorem in memoriam). Studiu české literatury – starší i nové – věnovali pozornost i badatelé jiných vědních oborů, zvláště anglista prof. *František Chudoba* (1878–1941) a romanisté prof. *Prokop Miroslav Haškovec* (1876–1935) a prof. *Karel Titz* (1880–1940), kteří se zabývali studiem literárních vztahů česko-francouzských.

V oblasti literární teorie se Frank Wollman propracovával k modernímu pojetí literárněvědné metodologie, zejména srovnávacího studia literatury (srov. např. teze k I. sjezdu slovanských filologů v Praze, spis *K metodologii srovnávací slovesnosti slovanské*, 1936), a dospěl tu k závěrům, jimiž namnoze předjímal směřování literární vědy v pozdějších letech ke studiu morfologickému a typologickému. Literárněteoretické práce Romana Jakobsona vycházely z tradic ruské formální školy a z principů československého literárněvědného strukturalismu (Jakobson patřil k čelným představitelům těchto směrů) a byly novátorské zejména v oblasti versologie (*Základy českého verše*, 1926, *Verš staročeský*, 1934). Literárněteoretickými otázkami, hlavně problémy literárněvědných metod a směrů, zabývali se také badatelé z jiných oborů, zvláště klasický filolog prof. *Karel Svoboda* (1888–1960) a germanista prof. *Jan Krejčí* (1868–1942).

Činnost literárně kritickou soustavně provozoval v mimořádném rozsahu Arne Novák, který se navíc věnoval i teoretickým a metodologickým aspektům literárně kritické práce, zvláště ve spise *Kritika literární* (1916, 1925²).

Učitelská činnost profesorů v době meziválečné byla v maximální míře spjata s jejich zaměřením badatelským. Stanislav Souček se soustřeďoval k starší české literatuře v souhrnných cyklických kursech i v monografických přednáškách a seminářích (v nich se zabýval hlavně Štítným a Komenským); po jeho smrti v r. 1935 podíleli se na výuce starší literatury Arne Novák (staročeské legendy, satiry Hradeckého rukopisu, J. A. Komenský), Frank Wollman (staroslověnská vzdělanost v českých zemích, česká literatura reformační), Roman Jakobson (literatura raného středověku, staročeské básnictví, literatura posledních Lucemburků) a krátce i *František Ryšánek* (1877–1969). Dějiny novočeské literatury podával soustavně v syntetických přednáškových cyklech Arne Novák a kromě toho se zabýval v monotematických přednáškách a seminářích předními osobnostmi české literatury 19. a 20. století (Josefem Dobrovským, Josefem Jungmannem, Janem Kollárem, F. L. Čelakovským, K. H. Máchou, K. J. Erbenem, Boženou Němcovou, Janem Nerudou, Karolinou Světlou, J. V. Sládkem, Svatoplukem Čechem, Jaroslavem Vrchlickým, Juliem Zeyerem, Antonínem Sovou, Otokarem Březinou a Otakarem Theerem), jejichž dílo patřilo do středu jeho badatelského zájmu; vedle něho konali přednášky a vedli semináře o novočeské literatuře také Stanislav Souček (Rukopisy královédvorský a zelenohorský), Frank Wollman (Josef Dobrovský, Jan Kollár) a Roman Jakobson (Čelakovského Ohlas písní ruských). O ústní slovesnosti a literárněvědné metodologii přednášel Frank Wollman, teorii literatury (zvláště versologii, dále otázkám literárního překladu) a kulturním stykům česko-ruským se

věnoval Roman Jakobson, problémy literární kritiky se zabýval ve výuce Arne Novák.

Od samého začátku existence literárněvědné bohemistiky na brněnské filosofické fakultě uplatňovali se její představitelé výrazně v celostátních vědeckých a kulturních institucích i akcích (v České akademii věd a umění, Královské české společnosti nauk, Jednotě českých filologů, Pražském lingvistickém kroužku, Státním ústavu pro lidovou píseň, v odborných komisích ministerstva školství a národní osvěty, v redakcích odborných časopisů, v Ottově Slovníku naučném nové doby, ve vydávání Veškerých spisů J. A. Komenského, při edicích Spisů Terézy Novákové, Antonína Sovy, Viktora Dyka atd.). Mnohostranné styky měli se soudobým literárním děním a zcela programově se začleňovali do kulturního života na Moravě, zvláště v Brně (vedení Časopisu Matice moravské, spolupráce s Moravským museem, styky s Literární skupinou, živé kontakty s brněnským děním hudebním, divadelním a výtvarným aj.). Bohaté kontakty udržovali s veřejností zvláště početnou řadou hojně navštívených přednášek o literatuře a rozsáhlou činností popularizační. Soustavná práce ve prospěch kulturního dění v širším zázemí brněnské university se dočkala zasluženého ocenění; jako příklad možno uvést spisovatele Františka Táborského, který věnoval slovanskému semináři svou bohatou knihovnu, obsahující množství vzácných publikací.

2

Obnova činnosti semináře pro slovanskou filologii po druhé světové válce, po šestiletém uzavření českých vysokých škol vyžadovala především nové budování učitelského sboru. Z profesorů, kteří působili na brněnské literárněvědné bohemistice před válkou, pokračoval roku 1945 v práci na filosofické fakultě jenom Frank Wollman; byl však do značné míry vázán vědecko-organizačními úkoly a učitelskými povinnostmi mimo vlastní oblast bohemistiky. A tak literárněvědnou bohemistiku na brněnské filosofické fakultě v poválečných letech představovali hlavně prof. *Jan Vilikovský* (1904–1946), který byl r. 1939 převeden do Brna z University Komenského, avšak činnost v Brně rozvíjel fakticky až po válce, a prof. *Antonín Grund* (1904–1952), který přešel na brněnskou filosofickou fakultu z University Karlovy v r. 1945.

Vynikající medievalista Jan Vilikovský ve své vědecké práci, předčasně ukončené jeho nenadálým úmrtím, razil nové cesty hlubšímu poznávání starší české a slovenské literatury, zvláště písemnictví doby gotické (nejdůležitější stati o této problematice jsou zařazeny do jeho knižní publikace *Písemnictví českého středověku*, 1948); vyzbrojen mimořádnými znalostmi středověké latinské literatury a středověké básnické teorie usiloval o výklad slovesného výtvaru z duchovního klimatu, v němž vznikl, a o jeho hodnocení se zřením k dobovým podmínkám a normám. Záslužná je také Vilikovského ediční činnost. Starší literaturou se rovněž zabýval Antonín Grund, který se zaměřoval k literatuře renesanční, tehdy málo prozkoumané (výsledky svého studia, v němž navazoval i na podněty Bedřicha Václavka, uložil zvláště do kritických edic). Hlavním pracovním polem Grundovým byla literatura novočeská; jeho nejvýznamnějším dílem z této oblasti je monografie Karel Jaromír Erben (1935), vykládající básníkovu tvorbu v širokém kontextu slovanských literatur. Grundovy práce vycházely z trpělivého sbírání a kritického ověřování materiálu, z detailního studia faktů zvláště biograficko-bibliografických a z filologické interpretace textu.

Ve studiích z přelomu čtyřicátých a padesátých let rozšiřoval Grund svoji původní, v podstatě pozitivistickou badatelskou základnu prohloubeným studiem literatury z aspektů sociálně politických.

Nadměrné množství pedagogické práce, a to i na jiných vysokoškolských pracovištích (např. Antonín Grund přednášel také na pražské filosofické fakultě), násobené mimořádně vysokými počty posluchačů v prvních poválečných letech, vynutilo si rozsáhlou výpomoc externích učitelských sil. Starší literaturu přednášel Jan Vilikovský (nejstarší české legendy, staročeské drama, literatura husitská), Antonín Grund (renesanční zábavná próza, světská poezie renesanční) a profesor pedagogické fakulty *Josef Hrabák* (* 1912), pověřený přednáškami na filosofické fakultě od roku 1945 a docent této fakulty od roku 1946 (vyzrálá gotika, spisovatelská a mecenášská činnost Karla IV., renesanční a barokní drama); po smrti Jana Vilikovského převzal jeho učitelský úvazek spolu s *Josefem Hrabákem Antonín Skarka* (1906–1972), docent Karlovy university (nejstarší památky českého písemnictví, počátky staročeské lyriky, Alexandreis, románská a raně gotická doba v české literatuře, J. A. Komenský jako básník). Výuku nové české literatury zajišťoval Antonín Grund v přehledných i monografických přednáškách a seminářích (v monotematických lekcích se zabýval Rukopisy královédvorským a zelenohorským, J. K. Tylem, K. J. Erbenem, Karlem Havlíčkem, Terézou Novákovou a Viktorem Dykem), dále *Josef Hrabák* (přehled dějin české literatury), doc. *Oldřich Králík* (* 1907), který pak přešel na nově zřízenou universitu v Olomouci (obrození na Moravě, poezie O. Březiny), od roku 1950 doc. *Artur Závodský* (* 1912, literatura od devadesátých let, F. L. Celakovský). O literární teorii a metodologii přednášeli Antonín Grund a Frank Wollman, literární kritice se věnovali ve výuce *Josef Hrabák* a *Artur Závodský*.

Rozvoj kulturního a vědeckého života po osvobození kladl před učitelský sbor značné úkoly také v oblasti organizátorské a řídicí práce, a to nejen v rámci místním, ale i celostátním. Učitelé české literatury vyvíjeli rozsáhlou činnost v České akademii věd a umění, v Královské české společnosti nauk, v Matici české, zúčastnili se budování akademického Ústavu pro českou literaturu a Památníku národního písemnictví, byli členy ediční rady Národní knihovny a Památek staré literatury české, podíleli se na vedení vědeckých časopisů (*Listy filologické*, *Časopis Národního musea*), spolupracovali se Sdružením moravských spisovatelů, se Slezským studijním ústavem aj. Značnou pozornost věnovali rozšiřování styků s veřejností; velký ohlas měly zvláště přednáškové cykly o Slezsku a o slovanství v českém národním životě, pořádané brněnskou filosofickou fakultou, v nichž vystoupili s odbornými přednáškami Antonín Grund a Jan Vilikovský.

 3

Na přelomu čtyřicátých a padesátých let došlo k podstatným změnám v oblasti pedagogické (reforma vysokoškolského studia) i v organizační struktuře fakultních pracovišť (místo bývalých seminářů byly r. 1951 zřízeny katedry). Rozdělením semináře pro slovanskou filologii vznikla katedra českého a slovenského jazyka a literatury, katedra rusistiky a katedra slavistiky. V této době se literárněvědná bohemistika ocitla před vážnými problémy personálními. Nejcitelnější ztrátu způsobilo náhlé úmrtí prof. Antonína Grunda (1952); kromě toho prof. Frank Wollman přešel na katedru rusistiky, doc. Oldřich

Králík zcela přesunul svoje působení na Universitu Palackého a doc. Antonín Škarka na Karlovu universitu (v Brně přestal učit r. 1951). Nedostatek učitel-
ských sil byl překlenut převedením prof. Josefa Hrabáka z pedagogické fakulty
(1953, brzy po svém příchodu se ujal i vedení katedry), dále získáváním mla-
dých absolventů z praxe a postupným zvyšováním jejich kvalifikace zejména
formou vědeckých aspirantur; jejich výběr byl prováděn se zřetelím k pracovní
specializaci tak, aby katedra byla schopna plnit všechny pedagogické úkoly
interními silami. Roku 1950 se stal asistentem *Dušan Jeřábek* (* 1922), r. 1953
přišel z učitelské služby na střední škole *Milan Kopecký* (* 1925), v témž roce
byli přijati za asistenty *Milan Suchomel* (* 1928) a *Karel Palas* (* 1931), o rok
později *Vlastimil Válek* (* 1931) a v roce 1956 *Pavel Pešta* (* 1933, na filosofické
fakultě byl zaměstnán do roku 1961); v r. 1960 přešel z brněnské pedagogické
fakulty *František Tenčík* (* 1912), o rok později byl přeřazen z katedry dějin
umění *Oleg Sus* (* 1924). Roku 1963 došlo k dalším změnám v organizační struk-
tuře slavistických filologických pracovišť. Z katedry českého a slovenského
jazyka a literatury a z katedry slavistiky byla vytvořena tři samostatná pra-
coviště: katedra české a slovenské literatury a literární vědy, katedra českého
jazyka, slovanské, indoevropské a obecné jazykovědy a katedra slovanských
literatur, divadelní vědy a filmové vědy. V rámci této reorganizace přešel prof.
Artur Závodský na posledně jmenovanou katedru a byl pověřen jejím vedením.
Roku 1964 byl převeden z University Palackého na katedru české a slovenské
literatury a literární vědy doc. *Jiří Levý* (1926–1967, působil zde do své smrti),
roku 1968 byl přeřazen z katedry etnografie a folkloristiky *Bohuslav Beneš*
(* 1927, zpět se vrátil v r. 1972) a v r. 1969 přišel z praxe odborný pracovník
bez pedagogického úvazku *Bohumil Marčák* (* 1924).

Vědeckovýzkumnou činnost učitelů katedry v posledních dvou desetiletích
sjednocuje směřování k marxistické interpretaci literárních jevů, i když jejich
odborná práce je individuálně diferencována – mimo jiné také vlivem různého
výchozího školení, odlišných tradic a různého stavu bádání v jednotlivých
oblastech oboru. Tendence k jednotné metodologické bázi byla upevňována
i tím, že v čele pracoviště stál prof. Josef Hrabák, který byl – přímo i nepřímo
– učitelem většiny pracovníků katedry. Tyto skutečnosti utvářely příznivé
podmínky pro kolektivní odborné akce katedry české literatury. Mezi ně patří
zvláště dvě versologické konference (1963, 1966) s velkou účastí zahraničních
badatelů (referáty byly publikovány ve sbornících *Teorie verše I*, 1966, *II*, 1968),
konference o problematice barokního umění (1967, příspěvky byly zveřejněny
ve sborníku *O barokní kultuře*, 1968) a sborníky studií zabývajících se novou
i starší literaturou: *Bedřich Václavek* (1963), *Cesty k dnešku I, II* (1963, 1966)
a *Literárněvědné studie*. Profesoru Josefu Hrabákovi k šedesátinám (1972). Ve
spolupráci s brněnskou pobočkou Svazu čs. spisovatelů zajišťovala katedra
hlavními referáty a diskusními příspěvky symposium o próze s budovatelskou
tematikou (1960) a o literární kritice (1961).

Vědecká činnost literárněvědných bohemistů se orientuje především k ději-
nám české literatury. Literárněhistorické studium je nejsoustředěnější v oblasti
výzkumu starší literatury. Zásahu o to má prof. Josef Hrabák, který v mno-
žství studií, knižních publikací a kritických edic věnuje pozornost ideové a for-
mové analýze památek zvláště období vrcholné gotiky a baroka, zejména lido-
vého, dále vývoji verše, literárních žánrů a otázkám metodologickým, přičemž
značná část jeho prací má základ srovnávací (zabývá se také studiem vztahů

mezi literaturou českou a polskou). Své schopnosti syntetizační osvědčil Hrabák zejména v akademických Dějinách české literatury I (1959), které redigoval a z větší části také napsal; koncepci k Dějinám vypracoval v knize Studie ze starší české literatury (1956, 1962²). Literaturu období renesance systematicky zkoumá prof. Milan Kopecký. Věnoval jí řadu dílčích studií a několik knižních prací (zvláště monografie o Konáčovi, 1962, a o Veleslavinovi, 1962), v nichž obohatil poznávání literatury této epochy zejména řešením otázek filiačních a nálezy pramenné povahy. Vedle toho se prof. Kopecký zabývá i slovesností barokního období, což dokládá jeho publikace o V. B. Jestřábském (1969), jeho práce o homiletice, hymnografii, pololidové tvorbě a činnost ediční. Studie Kopeckého mají do značné míry zaměření srovnávací; jsou orientovány ke vztahům české literatury k literatuře polské, lužickosrbské a německé. České barokní literatuře se věnuje také doc. Karel Palas, který se zajímá hlavně o veršované pololidové skladby a o jejich vztahy k oficiálnímu proudu soudobé literatury (z této oblasti vydal knižní publikaci K problematice krajové pololidové literatury 18. století, 1964). Studium pololidové literatury a relací mezi slovesným folklórem a písemnictvím v rámci slovanském i se zřetěním k slovesným kontaktům v středoevropském prostoru tvoří jednu z hlavních oblastí badatelského zájmu doc. Bohuslava Beneše, vyzbrojeného odborným školením folkloristickým i literárněvědným; dosavadním vyvrcholením jeho práce je monografie Světská kramářská píseň (1970). Výzkumu veršované epiky 14. století na podkladě srovnávacím se věnoval za svého působení na filosofické fakultě dr. Pavel Pešta. Starší českou literaturou se rovněž zabývají někteří badatelé z jiných oborů, zvláště klasický filolog prof. *Jaroslav Ludvíkovský* (* 1895) v studiích o středověkém latinském písemnictví v Čechách a germanista prof. *Leopold Zatočil* (* 1905) v pracích vyšetřujících vztahy středověkých památek českých k literaturám germánským; z germanistů střední generace inklinuje k této problematice *Eva Uhrová* (* 1933).

Novočeskou literaturou zabývá se systematicky prof. Dušan Jeřábek, zaměřený hlavně k analýze ideově estetické problematiky literatury na širokém pozadí kulturně historickém. Věnuje se zejména tvorbě družiny májové (Vítězslavu Hálkovi, Janu Nerudovi, Karolině Světlé) a dějinám literární kritiky (do této oblasti patří mj. jeho knižní spis o Vítězslavu Hálkovi z r. 1959), dále literatuře na Moravě, vztahům mezi českou a slovenskou literaturou a dějinám českého dramatu. V pracích prof. Josefa Hrabáka vztahujících se k tomuto období zaujímají přední místo publikace o představitelích české literatury na Moravě (o Petru Bezručovi, Josefu Uhrovi, Jiřím Mahenovi), o kompozici a stylu moderní prózy i poezie (K morfologii současné prózy, 1969) a o vývoji verše. Vývojem novočeského verše na základě srovnávacím se zabýval v některých studiích také doc. Jiří Levý. Nová literatura patří též k hlavním okruhům odborného zájmu prof. Artura Závodského; napsal několik knižních monografií (o Gabriele Preissové, 1962, Petru Bezručovi, 1947, Vojtěchu Martínkovi, 1960) a řadu materiálových i problémových studií, v nichž osvětluje zvláště umělecké mistrovství autorů a jejich vztahy k folklóru. V posledních letech se koncentruje k dějinám dramatu a divadla. Na novodobou literaturu pro děti a mládež se specializuje doc. František Tencík; z této oblasti vydal mj. knihu Četba mládeže v počátcích obrození (1962). Doc. Oleg Sus se věnoval studiu dějin české klasické i moderní estetiky a literární vědy v komparaci s vývojem estetického a literárněvědného myšlení zvláště německého a ruského

i moderní literatuře (srov. zejména jeho knihu *Metamorfózy smíchu a vzteku*, 1963). Dr. Milan Suchomel se soustřeďuje ke studiu moderní prózy a k dějinám moderní kritiky (pozornost věnuje zvláště Bedřichu Václavkovi). Dr. Vlastimil Válek zpočátku inklinoval k literatuře obrozenské, zvláště k osobnosti a dílu V. K. Klicpery, později se zaměřil na studium novodobé memoárové literatury. Dr. Bohumil Marčák zjišťoval v pramenných a bibliografických pracích účast spisovatelů meziválečného období na vyjasňování základních teoretických otázek moderního umění; po skončení tohoto úkolu se věnuje studiu dějin literárních periodik na Moravě do roku 1918. Novočeskou literaturou se rovněž zabývali doc. Alois Gregor, prof. Milan Kopecký, doc. Karel Palas a dr. Pavel Pešta. Většina bohemistů věnuje pozornost novočeské literatuře i v práci ediční; na tomto poli jsou činní zvláště prof. Dušan Jeřábek a Vlastimil Válek, dále prof. Josef Hrabák, prof. Milan Kopecký, doc. Karel Palas, Milan Suchomel, doc. František Tenčík a prof. Artur Závodský. Studium novočeské literatury se obírali také někteří badatelé z jiných vědních oborů; kromě pracovníků slavistických disciplín byl k tomuto zkoumání zaměřen zvláště v dřívějších letech romanista doc. *Vladimír Stupka* (*1906), který také sledoval – obdobně jako romanisté prof. *Otakar Novák* (*1905), doc. *Jaroslav Rosendorfský* (*1907) a dr. *Jaroslav Fryčer* (*1932) – spoje novočeské literatury s románským prostředím; prof. Jaroslav Ludvíkovský se soustřeďuje k bádání o vztazích české literatury k tradicím antické kultury a historik doc. *Richard Pražák* (*1932) se zabývá kulturními styky česko-slovensko-maďarskými.

Z prací patřících do oblasti literární teorie, které vznikly na katedře české literatury v posledních dvou desetiletích, jsou nejzávažnější spisy versologické. Josef Hrabák se zabývá soustavně od třicátých let poetikou v celém rozsahu, speciálně versologií, a to systematickou (Úvod do teorie verše, 1956, 1970⁴) i vývojovou (Studie o českém verši, 1959; O charakter českého verše, 1970), v níž se věnuje zvláště studiu významové hodnoty veršových forem. V sepětí s versologií se zabývá také otázkami literárněvědné metodologie, zejména aplikací nejnovějších poznatků a postupů jiných vědních oborů na studium literatury. Srovnávacímu studiu verše (zvl. verše českého a anglického) se věnoval rovněž Jiří Levý, který v oblasti literárněvědné metodologie jako jeden z prvních v Československu všestranně promýšlel možnosti a meze využití kvantitativních metod v literární vědě (Bude literární věda exaktní vědou?, 1971); v Československu byl Jiří Levý rovněž průkopníkem a zakladatelem teorie uměleckého překládání jako vědní disciplíny (Umění překladu, 1963). Oleg Sus se věnoval analýze moderních literárněvědných směrů a škol a otázkám poetiky v širším kontextu uměnovědného a estetického studia. Artur Závodský se zabýval problematikou literárních žánrů, v posledním desetiletí se soustřeďuje hlavně k teorii dramatu. Vlastimil Válek zkoumá aspekty literatury faktu se zvláštním zřetelem k literatuře memoárové, František Tenčík se řadu let soustřeďuje k teoretickým a metodologickým otázkám studia slovesného umění pro děti a mládež.

Činnost literárněkritickou pěstoval Oleg Sus, který sledoval zejména tvorbu humoristicko-satirickou, dále literaturu teoreticko-kritickou, produkci z oblasti literatury faktu a literaturu zábavnou. Vedle něho byli v práci literárněkritické nejvíce činní Josef Hrabák a Milan Suchomel, kteří se zaměřovali hlavně k analýze nejnovější prózy, dále František Tenčík, soustředěný k literatuře pro mládež; divadelní kritiku pěstovali Dušan Jeřábek a Artur Závodský.

Reforma vysokoškolského studia, zaváděná do praxe od roku 1949, vyžádala si přebudování struktury i náplně výuky literatury; byly pevně stanoveny přednášky a semináře, zavedeny encyklopedické přednášky atd. Množství pedagogické práce bylo násobeno zřízením šestiletého studia při zaměstnání (od r. 1953), zvláště studia dálkového a externího, které se rozrostlo do značných rozměrů zejména v druhé polovině padesátých let a na začátku let šedesátých; k němu v r. 1969 ještě přibýlo dvouleté studium postgraduální pro středoškolské profesory. Výuce starší literatury se věnovali Josef Hrabák a Milan Kopecký, při vedení seminářů vypomáhal i Pavel Pešta. Novočeskou literaturu přednášeli Josef Hrabák, Dušan Jeřábek, Milan Kopecký, Karel Palas a Artur Závodský, semináře vedl rovněž Vlastimil Válek. Výuku moderní literatury zajišťovali Dušan Jeřábek, Milan Suchomel, Artur Závodský, semináře spolu s nimi vedli František Tenčík a Vlastimil Válek. Teorii literatury přednášeli Josef Hrabák, Jiří Levý, Milan Kopecký, Pavel Pešta, František Tenčík, Vlastimil Válek a Artur Závodský. Literární kritikou se ve výuce zabývali Josef Hrabák, Dušan Jeřábek, Milan Suchomel a Artur Závodský, textologií Dušan Jeřábek, literaturou pro děti a mládež František Tenčík a ústní slovesností Bohuslav Beneš. Vedle toho někteří bohemisté vypomáhali ve výuce na jiných vysokých školách: na Janáčkově akademii múzických umění (Dušan Jeřábek, Jiří Levý, František Tenčík, Artur Závodský) a v dálkovém studiu na pedagogické fakultě v Brně (Dušan Jeřábek, Milan Kopecký, Karel Palas, Vlastimil Válek). Někteří učitelé vykonávali pedagogickou činnost i v zahraničí; Dušan Jeřábek působil v r. 1961 na universitě v Greifswaldu a Milan Kopecký v letech 1963 až 1964 na universitě v Berlíně.

Od začátku padesátých let byla věnována značná pozornost výchově vědeckých aspirantů. Zde vykonal nejvíc práce prof. Josef Hrabák, který k tomu účelu zřídil speciální seminář a vyškolil řadu kandidátů filologických věd i mimo brněnskou filosofickou fakultu.

Ke zkvalitnění výuky literatury přispěla péče o vysokoškolské učebnice a skripta; zasloužil se o ně hlavně Josef Hrabák (Úvod do teorie verše, 1956, 1970⁴; Starší česká literatura, 1964; Literární komparatistika, 1971; Úvod do studia literatury, 1970, spolu s Františkem Tenčíkem) a dále Milan Kopecký (Staročeské rukopisy a tisky, 1965, 1970²).

V posledních dvou desetiletích rozrostla se do značné šířky odborná spolupráce s mimofakultními vědeckými a kulturními institucemi a činnost popularizační. Učitelé české literatury udržují těsné styky s Československou akademií věd (Josef Hrabák, člen korespondent ČSAV, je členem uměnovědného kolegia ČSAV a jeho členem byl do své smrti také Jiří Levý, Milan Kopecký se podílel na vydávání Díla J. A. Komenského, organizovaném Pedagogickým ústavem ČSAV), s Ústavem pro českou literaturu ČSAV (zvláště s jeho brněnským pracovištěm), dále se Slezským ústavem (Artur Závodský), Památníkem Petra Bezruče (Josef Hrabák, Artur Závodský), s českým komitétem slavistů (do roku 1969 byl jeho členem Josef Hrabák, nyní je členem Milan Kopecký), s literárním oddělením Moravského musea v Brně, s brněnskou pobočkou Historického ústavu ČSAV (účast na vypracování dějin Brna) a s vědeckými institucemi v zahraničí (na sympozích a jiných odborných akcích zvláště v Polské lidové republice, dále v SSSR, Německé demokratické republice, Německé spolkové republice, Bulharsku, Maďarsku, Francii a v Holandsku proslovili odborné přednášky Bohuslav Beneš, Josef Hrabák, Dušan Jeřábek, Milan Kopecký, Jiří

Levý, František Tenčík a Artur Závodský); podíleli se na vedení vědeckých a kulturních časopisů (Česká literatura, Listy filologické, Estetika, Národopisné aktuality, Literatura ve škole, Štěpnice, Zlatý máj, Brno v minulosti a dnes, Časopis Matice moravské, Sborník prací filosofické fakulty brněnské university, Dialog, Host do domu, Plamen), měli a mají pracovní styky s řadou nakladatelství, popř. jsou členy jejich edičních rad (Albatros, Československý spisovatel, Mladé letá, Odeon, Blok, vydavatelství University J. E. Purkyně), spolupracují s filmem, s rozhlasem, s brněnskými a moravskými divadly, byli činní v kulturních komisích Jihomoravského KNV a MěstNV v Brně, v minulosti spolupracovali se Svazem československých spisovatelů (Jiří Levý byl členem vedení překladatelské sekce a členem vedení mezinárodní federace překladatelů FIT), zvláště s jeho brněnskou pobočkou. Značnou pozornost věnují popularizaci výsledků odborného studia v rozhlase, televizi, v populárněvědném i denním tisku, v knižních pracích a desítkách veřejných přednášek, organizovaných zejména brněnskou pobočkou Literárněvědné společnosti při ČSAV a Socialistickou společností pro vědu, kulturu a politiku. Podílejí se rovněž na osvětové práci regionální (zvláště Milan Kopecký ve funkci předsedy MUSEJNÍHO spolku pro uchování bratrských památek a tisků v Kralicích nad Oslavou a ve funkci redaktora sborníčku Z kralické tvrze). Výrazem uznání intenzivní kulturní a kulturně organizační práce literárněvědných bohemistů je řada cen a vyznamenání od různých vědeckých a kulturních institucí, kterými byli v minulých letech poctěni.

Karel Palas